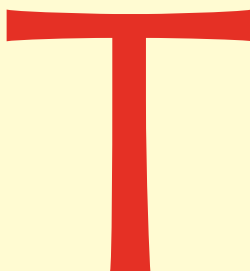
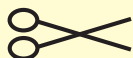

Alussa on teko I

TEKEMISEN TAITO

JAANA VENKULA

TEKEMISEN TAITO

JAANA VENKULA

TEKEMISEN TAITO

Hakusanat: filosofia, praksiologia, tekeminen, taidot, tavat, käytäntö, kädentaidot, elämänlaatu, ajankäyttö, hyvinvointi, työ, kokemusjohteinen tieto, ymmärtäminen, onnistuminen, kokeminen, harjaantuminen

© 2011 Lyhty ry ja Jaana Venkula

3. painos

Ed. kustantaja: Kirjastudio, Helsinki 2005

Ed. kustantaja: Minerva kustannus Oy, Helsinki 2008

Tekstin ja taiton suunnittelu: Pirkko Huttunen

Kuvioiden toteutus: Satu Honkala

Kannen suunnittelu: Kirsi Alastalo

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-498-915-2

Teoksen tuotolla tuetaan Lyhty ry:n toimintaa.

www.lyhty.fi

*Repussa leivän tähde.
Kanssani etkö lähde?
Siellä vierellä puun
on tuohilippi ja lähde.
On lähde toukokuun.*

Helvi Juvonen

Sisällys

Niin kuin minä näin... 8

I NYKYAIKA TORJUU OIKEAT TEOT 13

Toimintakyvyssä on moottorivika 13

Yhdenmukainen käyttäytyminen
ei ole tekemistä 19

Taitoja vahvistava toimiminen on
vapauden ydin 24

Hyvintekeminen tuo onnen 27

II ALUSSA ON TEKO 32

Teko edeltää sanaa 32

Teko luo tietoa 36

Teko sitoo maailmaan 40

Teko muovaa aivoja 46

Minuus muodostuu teoista 51

III TEON TOISTOSTA SYNTYY TAITO 57

Taidot tekemisen kehällä 57

Taitojen taidot 66

Arjen teoista nousevat universaalit taidot 71

Auttamisen taito 79

IV TAITOJEN TOISTOSTA SYNTYVÄT TAVAT 84

Tapojen muodostuminen	84
Uudet tavat synnyttävät pulmia	90
Tapojen harjoitteleminen	94
Piintynyt tapa kaventaa, elävä tapa laventaa	98

V TAVOISTA MUODOSTUU KÄYTÄNNÖN KOKEMUS 103

Käytännön kokemusmaailman merkittävyys	103
Kokemusjohteisen tiedon muodostuminen	110
Intuitio on polskahdus tapojen merestä	116
Kokemusjohteisen tiedon hyödyntäminen	118
Kokemusjohteisen tiedon nykytila	122

VI KÄYTÄNNÖN KOKEMUS ON ELÄMÄN YDIN 126

Teknologiasta praxiologiaan	126
Egoistista elämänhoitajaksi	133
Ahdistuksesta iloon	137
Rakasta tekoasi!	142

Epilogi	146
Lähteet ja viittaukset	148
Kuviot	152

Niin kuin minä näin...

Jokainen on kokenut sen uupuneen ja masentuneen olon, kun muka tärkeitä palavereja ja tiimejä täynnä olleen päivän päätteeksi toteaa, ettei taaskaan saanut mitään aikaan. Vastakohtana on se ilo ja energisyys, jota tuntee jostain – ulkopuolisen silmin kenties halpa-arvoisesta – käytännön puuhasta: komeron siivouksesta, maan kääntämisestä tai puiden pilkkomisesta.

Uupumus saattaa viestiä siitä, että nykyisin emme juuri tee asioita, jotka vaativat ihmisen toiminnallisten edellytysten ja kaikkien aistien käyttöä. Sormien liikuttelu tietokoneen näppäimillä ja pään käyttö valmiiden ohjelmien asettamien rajojen mukaan on tekemisen näkökulmasta yksipuolista. Ilo, uupumuksen vastakohta, taas seuraa siitä, että tekeminen vaatii fyysistä ponnistelua, jossa kaikki aistit ovat mukana.

Teko on ainoa asia, joka on tarjolla joka hetki. Kukaan tekee teon omien edellytystensä mukaan: terve täysipainoisesti, nuori ahdistuneena osaamattomuudesta, vanhus varovaisesti, vammainen tai suuressa puutteessa elävä pienin askelin. Tekeminen on

merkittävä keino kehittää omia ymmärtämisen ja tietämisen tapoja. ”Ihminen voi todella tietää vain sen, minkä on itse tehnyt”, ajateltiin antiikin Kreikassa. Arjen tekojen tekemisen taito onkin hitaasti mutta jatkuvasti etenevä liike. Se on elämän elävyyttä ilmaiseva peruskoreografia, vaivannäön kautta hyvää oloa tuottava tanssi, henkisen kasvun ja jatkuvan ilon lähde. Jokaisella teollaan ihminen vahvistaa itsessään jotain taitoaan.

Tavallisesti ajatellaan, että ihmisen pitää harrastaa hyviä asioita, irrottautua toisenlaiseen toimintaan, pitää lomaa, jotta hän jaksaisi taas tehdä ”tulosta”. Vapaa-ajan pitäisi edistää ”orjamaista työntekoa”. Ihmisen arvokkain laatumääre onkin nyt se, onko hän ”työmarkkinoilla” tai vähintään niiden käytettävissä. Ehdotan tässä kirjassa kuitenkin päinvastaista näkemystä: työajan tekoja on opittava tarkastelemaan niin, että ne hyödyttävät vapaa-aikaa ja ihmisen varsinaista, elävää elämää. Työn hyöty yksilölle ei ole vain toimeentulo. Työstä voi ottaa muunkin ”ilon irti” opettelemalla havaitsemaan, millaisia syvällisiä taitoja kukin voi kehittää sitä tehdessään.

Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että suosittelisin työn orjuuttavuuden tai kehnosten olojen hyväksymistä. Päinvastoin väitän, että nykyinen globalismin pakkovoilta voidaan vähitellen murtaa. Nyt työ ja tekniikka eivät ole ihmistä varten, vaan ihminen joutuu ohjelmoimaan koko elämänsä niitä palvelemaan. Se joka ei sitä jostain syystä tee, jää työttömäksi, mikä tulkitaan ”syrjäytymiseksi”, siis nor-

mien hyväksymän ”elämän” ulkopuolelle jäämiseksi. Nykymaailma on hyvä paikka ”asua” koneille, laskelmille ja mekaanisille rakenteille, mutta elävälle ihmiselle ei siinä juuri tahdo löytyä ”kattoa pään päälle”. Sillä elävyyden perustuntomerkki on *autonominen*, ei *automaattinen* toimintakyky. Ja vain toimintakykyään käyttävä ihminen on onnellinen. Mutta mitä enemmän kukin arjen työssään vahvistaa syvällisiä taitojaan, sitä kykenevämpi hän on asettumaan nyt meneillään olevaa hulluutta vastaan. Mitä useampi huomaa jonkin ”uudistuksen” vaativan tekoja, joita ei itse koe oikeiksi, sitä nopeammin nyt vallitseva utopia romahtaa ja ihminen saa muunkin kuin välinearvon.

Pelkkä kuolleiden esineiden valmistaminen ei näytä ihmisen onnea lisäävän. Siksi nykyistä *teknologian* maailmanmallia täydentämään ja sen vastavoimaksi tarvitaan käytännön elämän ymmärtämistä edistävää mallia, *praxiologiaa*, analyysia ja kuvausta tekemisen merkityksestä maailmalle ja ihmiselle. Teknis-taloudellisen totalitarismin vastapainoksi ja sitä täydentämään pitää huomion kohteeksi nostaa konkreettisesti ympäristössä elävä, käytännön tekoja tekevä, lihallinen ja moniaistimellinen elävä ihminen.

Käsittelen seuraavassa sitä tekemisen maailman ajatusmallia, jota olen käyttänyt omassa työssäni ensin auttaessani yliopisto-opiskelijoita ja sitten työelämän vaativissakin tehtävissä toimivia. Perusajatukseni on ollut vahvistaa toimintakykyä – tekoja,

Kuva: Kreetta Järvenpää

Alussa on teko

ahdistuksesta vapautumisessa sekä minuuden ja maailman muodostumisessa

TEKEMISEN TAITO

Nykyihminen hyötyy arjessaan yhä enemmän erilaisista teknisistä välineistä. Mutta jääkö ihmisessä jotain merkittävää kehittymättä, kun hänestä tulee pelkkä napinpainaja? Pitäisikö ahdistuksen vatvomisen sijaan tehdä yksinkertainen teko, joka vahvistaa osaamisen kokemusta? Jaana Venkula antaa tässä teoksessaan vastauksia näihin kysymyksiin tarkastellen arkisen tekemisen monipuolista yhteyttä

mielen ja minuuden muodostumiseen. Alussa on teko -periaatteen avulla menneiden murehtija tulee itsensä innokkaaksi uudistajaksi ja muiden syyttelijä tapahtumiin vaikuttavaksi toimijaksi. Näkemystä tekojen merkityksestä mielen toiminnalle vahvistaa myös 2000-luvun alusta voimistunut aivojen plastisuuden tutkimus.

Teos Tekemisen taito on tervetullut johdattaja tekemisen filosofiaan aikana, jolloin tekemisen arvo on havaittu mm. neurotieteiden piirissä ja äsken halveksittujen käden taitojen esittely on muotia mediassakin. Kirjasta onkin hyötyä itsensä ja työyhteisön kehittäjille, opettajille, hoitoalan työntekijöille ja kaikille niille, jotka kokevat psykologisoivan vatvomisen hedelmättömäksi.

■ **Jaana Venkula**, sos.psykologi ja tietokirjailija, tutki tekemisen yhteyttä luovan työn etenemiseen jo 1980-luvun alussa. Hän totesi monien opiskelijoiden ja tutkijoiden ahdistuksen lievittyvän heidän keskittyessään käytännön tekoihin ”inspiraation” (nyk. flow) odottelun sijasta. Jaana Venkulle on myönnetty mm. Valtion tiedonjulkistamispalkinto, Vuoden Kellokas ja Vuoden puhuja -palkinnot.

■ **Lyhty ry**, teoksen uusintapainoksen julkaisija, on kehitysvammatyötä tekevä yhdistys ja Jaana Venkulan pitkäaikainen yhteistyökumppani, joka pyrkii noudattamaan alussa on teko -periaatetta niin arjessa kuin juhlassakin.

Alussa on teko -sarjan teokset:

1. Tekemisen taito
2. Kysymisen taito
3. Epävarmuudesta ja varmuudesta
4. Taiteen välttämättömyydestä
5. Fair Play jalkapallon sieluna ja käytäntönä

LYHTY
Helsingin
lyhytaikaiskoti
ja työpaja
Lyhty ry

9 789524 989152